

KŁOPOT (536) *sb m*

Oba o jasne.

sg *N* kłopot (48). ◇ *G* kłopotą (85) [w *tym w rymie* (82)], kłopotu (72) [w *tyrn w rymie* (8)]; -
a BierEz, RejRozpr, LubPs (2), *KochPs* (5), *KochPieś, KochTarn, ArtKanc, KochFrag* (2), *RybGęśli, GosłCast, SzarzRyt*; -u *ZapMaz, OpecŻyw, BielŻyw* (2), *GliczKsiąż* (2), *BibRadz, BielKron* (3), *Mącz, OrzQuin, Prot, RejPos* (7), *BiałKat, BielSpr, BudBib, BiałKaz, Oczko, CzechEp* (3), *NiemObr* (2), *BielSjem, ActReg, GórnTroas, LatHar, WujNT, SarnStat*; -a : -u *RejJóz* (10 : 3), *RejKup* (17 : 1), *BielKom* (2 : 2), *RejWiz* (8 : 9), *RejZwierz* (6 : 2), *HistLan* (3 : 1), *RejZwierc* (11 : 6), *PaprPan* (3 : 4), *KochMRot* (1 : 1), *PudłFr* (3 : 1), *KlonFlis* (2 : 1), *KlonFor* (1 : 4), *PudłDydo* (1 : 1). ◇ *A* kłopot (39). ◇ *I* kłopotem (29); -em (5), -(e)m (24). ◇ *L* kłopotcie (79). ◇ *G a. L* kłopotu (1). ◇ *pl N* kłopoty (53). ◇ *G* kłopotów (51); -ow (5), -(o)w (46). ◇ *D* kłopotóm (3); -óm (2) *KochPieś, ZawJeft*, -om (1) *GosłCast*. ◇ *A* kłopoty (53). ◇ *N a. A* kłopoty (1). ◇ *I* kłopoty (5). ◇ *L* kłopotciech (11) *OpecŻyw, OpecŻywPrzedm, LubPs, RejWiz* (2), *BibRadz, BielKron, BudBib, WisznTr, GrochKal, WysKaz*, kłopotach (6) *SkarŻyw, ArtKanc, OstrEpit, LatHar, SkarKaz* (2); ~ -ech (2), -(e)ch (9); ~ -ach (5) *SkarŻyw, OstrEpit, LatHar, SkarKaz* (2), -äch (1) *ArtKanc*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zmartwienie, troska, smutek; nieszczęście; praca, trud, wysiłek; uciążliwość, trudność; trudne położenie; *aestus, angor, anxietas perpetua, contractiuncula animi, cura, scrupulus, sollicitudo, tricae, cordi insidens Cn* (490) : *BielŻyw* 121, 136; *RejRozpr E3*; Ach nieftotys ta mnie cznota Dowodzy tego kłopotu *RejJóz D3v*; Kłopotu gdy miłoc z cnotą walczy *RejJóz D4 marg, A3v, C4, Dv, D4, D8* (13); *RejRozm* 406; *RejKup I*, p5v; *BielKom A4*; *LubPs Yv*; *RejWiz* 13v, 41, 42v, 74, 86 (9); *RejZwierz* 38v, 132v; *BibRadz II* 29d *marg*; *BielKron* 97v; *OrzQuin T*; *Prot A2*; *BiałKat* 298v; *RejZwierc* 221v, 230, 245; *BudBib Deut* 4/30, 4.*Esdr* 14/14, 16/38, 40; *PaprPan L4v*; *KochPs* 37, 68, 112, 137, 182; *SkarŻyw* 224, 260; *CzechEp* 409; *NiemObr* 10; Tobie/ wiem/ iż téz zayżrzą: lecz Iákubie złoty/ Pufczay mimo fye wżytki tákové kłopoty. *PudłFr* 42, [3], 4; *ArtKanc Q9*; *ZawJeft* 6, 41, 42, 43 [2 r.]; *ActReg* 15; A gdziebyś mię chciał nawiedzić kłopotem/ Mamli żáłoŃne listy czytác potem *GrochKal* 7; *GórnTroas* 33; Nápełni nas rádością/ ktoreś vřráfował/ A rożnymi kłopoty/ ich wieki fřráfował, *GrabowSet Ev, B2v, B4, C2, Dv, L2*; *LatHar* 594; *RybGęśli C4*; *WujNT Zzzzz3*; *SarnStat* 1226 [2 r.]; *SkarKaz* 550b; *GosłCast* 37, 42, 72; *KlonWor* 12; *SzarzRyt A4v, B*.

kłopot czego (2): A wteⁿ czás vmárło Kfiążę LotárińŃkie nie ták dla lat/ iáko dla kłopotu wñętrzných walek *BielKron* 222v; Kłopoty gołpodárłtwá y domow náłżych y dźiatek/ obracay nam Pánie ná náúkę zbáwienná *SkarKaz* 423b.

kłopot od kogo (3): *RejKup h5*; *RejZwierz A5*; á iż będzie przedtym czás cięższego kłopotu fřráfiedliwych od Antychristá *CzechEp* 409.

kłopot (o)koło kogo, (o)koło czego (8): *RejKup* 08v; *RejWiz* 60; Po Wándzie był záfię kłopotu w Polfće około wybieránia krolá *BielKron* 341; *Strum Rv*; *SkarŻyw* 262; Kłopoty około dźiatek. *SkarKaz* 45a *marg*, 45a [2 r.].

kłopot o kogo, o co (5): *RejJóz* Gv; O Busk owdzie kłopotu sieła, Szlachta narzeka, ze im na sądowe Starostwo, dano nie osiadłego Starostę *ActReg* 131; Nie zākázuić miernego ftáránia y opátrznosci: ále fráfunkow y kłopotow o potrzeby cielefne. *WujNT* 249; *KlonWor* 10, 67.

kłopot z kim (7): *RejJóz* P2v; Ale wierz mi że łácniey tām s tymi pogány/ Iełzcze więcey kłopotu z wami krześciány. *RejWiz* 164v; *RejZwierc* 236v; *PaprPan* G4v, Aa; *NiemObr* 171; *KochFrag* 23.

kłopot o kim, o czym (2): Wierę łnadź będzyc kłopot ná ten rok o chlebie. *RejWiz* 12v; *PaprPan* Hh4.

kłopot przed czym (1): Ey miła łiołtro thoż małz kłopot przed thymi muchámi/ chczelz że ie ia rołpędzē? Powiedziála łiłzká: Niechay miła łiołtro/ bo odpędziłz thy co łie iuż nápiły/ przylecá zálę głodne/ tedy więłtzy kłopot będe miála. *RejZwierc* 39v.

kłopot w czym (2): Bo widziłz iż w tych zbytłoch iuż nic łpokoynego/ Nie moze być ná łwiece áni przyłtoynego. Bo iuż kłopot w nábyciu/ kłopot w łzáfowánium *RejWiz* 18v.

kłopot czyj [w tym: *pron poss* (34), *G sb, ai i pron* (10), *ai poss* (3), *nad + I pron* (1)] (48): *OpecŻyw* 30v; *RejPs* 26; racz kiedy włmierzycz wđdy moje kłopoty *RejJóz* C3, Lv, M8, N8, P8 [2 r.]; *LubPs* F3, Iv, K4v; *RejWiz* 147v; *BibRadz* II 98b *marg*, 1. *Thess* 2/9; Iákie kłopoty pyłznego. *RejPos* 316 *marg*, 139, 330v; *RejZwierc* 158v; im więcey świat przed łthárościá mdlec będzie/ tym więcey będzie kłopotow nád tymi kłdorzy [!] ná nim miełzkáią. *BudBib* 4. *Esdr* 14/15, *Ps* 17/7, 4. *Esdr* 16/41; *BiałKaz* F3; *BudNT* 2. *Cor* 7/3[4]; *PaprPan* F, *KochPs* 50; *SkarŻyw* 348, 349 *marg*; *KochTr* 21; *CzechEp* 335, 409; Oná [żona] mężowym kłopotóm zábíęga *KochPieś* 42, 26; *ArtKanc* 118, Q6; *ZawJeft* 39, 45; *GrochKal* 12, 17; *GrabowSet* D2, M4; *KochFrag* 50; *LatHar* 302; *SkarKaz* 609a; *CzahTr* [D2], L3; *GosłCast* 34, 68, 74.

W połączeniach szeregowych (56): *OpecŻyw* 28, 32v, 43v; *OpecŻywPrzedm* C3v; *BierRozm* 21; *GliczKsiąż* F8; *LubPs* bb6; wđdyć przedłię Płányty moc máią/ Gdyż owi práktykarze czály powiedáią. O niemocach/ o łmierciach/ o pewnych przygodach/ O kłopotiech/ o walkach/ y o přętkich łzkodach. *RejWiz* 137, 14v, 16, 53; *BibRadz* 2. *Cor* 11/27; *BielKron* 265v; *OrzQuin* B3v; *Górndworz* L13; *RejPos* 6, 10v, 48v, 52v, 75v (13); *RejZwierc* 131v, 158v, 168v [2 r.], 172v; *BudBib* 4. *Reg* 19/3; *SkarŻyw* 238, 262, 263; *KochMRot* B3; W niebiełkiey miełzkáiąc zówždy łzczęłłwołści. Kłopotow nie mamy/ á prace nie znamy/ Srogiego niełzczęłłcia iuż łie nie łękamy. *WisznTr* 34; Y włzeláki mu wczás dziála. W włłłkách, y też w kłopotach/ y we włzelłkich doleğłłłciách *ArtKanc* V3, O17, R19v; *ZawJeft* 8, 40, 42 [2 r.]; *LatHar* 566, 598; [byłem] w pracy y w kłopotie/ w niedołypániu wielłim *WujNT* 2. *Cor* 11/27, s. 27; *WysKaz* 9; *VotSzl* A4v; *GosłCast* 13; *KlonWor* 77; Co ná łwiełcie chybá błád? kłopoty? márnłłci? Imię tylko Pokoiu łnadź y łzczęłłłwołci. *SzarzRyt* C3v, C4v.

W przeciwstawieniach: »kłopot... rozłosz (8), pociecha (5), radołć (4), pokoi (2), łzczęłłcie (2), wesele (2), bezpieczełstwo, błogosławiełstwo, pożytek, bez frasunku, bez zatrosłkania« (23): Abowiem w drugim żywołcie/ Nić niewiedzá o kłopotie: Pożywáiąc dniá wiecznego/ Bez zátrołkánia żadnego. *BierEz* O3v; Iż tam w niebie pokój a tu kłopot mamy *RejŁas* v. 69; *RejRozpr* F4; Vmieyże też wżywác wiernołci a cznoty łnadnie łzczęłłcie nagrołdzi twe przełzłe kłopoty *RejJóz* Lv; Nigdy po nim beż frałunku a zówždy w kłopotie *RejJóz* M4, A5v, F7, L3v; *GliczKsiąż* C2v; Iż bywáią radołci po przełzłym kłopotie. *RejWiz* 116, 12v; *RejPos* 48v, 82v, 139, 330v, 332; Ich pożytki nas zówždy

kłopoty nie miną. *RejZwierc* 252v, 164v, 172v; Zeby poćiechá twoiá/ y ono wefele Mogło porównać z twóim dżisieyłym kłopotem? *KochTr* 21; *KochFr* 132; *GrabowSet* F3v; Bo ácz s przodku rofkolży nieco z nim záżyła/ Ale w rychle kłopotem [!] tego nádftawiła. *PudłDydo* A3.

W charakterystycznych połączeniach: kłopot(-y) ciężki (2), dawny, długi, dziesięjszy (2), dziwny (3), gotowy, lichy (2), ludzki, marny, mężowy, (nie)mały (3), niesłuszny (2), nieszczęśliwy, nieuchronny, nieuśmierzony, niezliczone, nowy, pewny, płony, próżny, przeminęły, przeszły (3), przyszły, silny (2), srogi (3), starcowy, straszliwy, terazniejszy, troskliwy, ustawiczny, wieczny, wielki (19); czas kłopotu (2), dom, dosyc (dość) (6), dzień (2), koniec, (nie)mało (2), pełen (2), pełno, przyczyna (2), si(e)ła (3), skonczenie, świadomy, uważenie, uwiarowanie, wiele (12); od kłopotow bezpieczny; porzucon w kłopot; z kłopotu wyjęty; kłopot(-y) brać na się, dopuszczać (przepuszczać) (3), kupować, leczyć, mieć na pieczy, mnożyć, nagrodzić (2), naleźć, niszczyć, obaczyć, oddalić, odjąć (zjąć) (2), odprawować, opuścić, płoszyć, poczynić, podjąć, poruczyć, porzucić, przekładać, przyjmować, przynosić, przypominać, przywozić (2), puszczać mimo się (precz) (2), rozsiewać, (u)ci(e)rpiec (2), uczuć na się, ukazować (2), uskromić, uspokoić (2), uśmierzyć, (u)znać (poznać) (6), widzieć, zetrzeć, zlecać; kłopotu bać się (3), bronić, dodawać, lękać się, skusić, strzec się (2), ukrocić, zakazować (2), zapomnieć, życzyć; przywieść do kłopotu; przepaść od kłopotu, spoczynąć, wyzwolić; dźwignąć z kłopotu; kłopotom uderzyć czołem, zabiegać, zagrozić drogę; w kłopot obrocić się, poddawać się, upaść (upadać) (2), wdać się; narzekać na kłopoty; kłopotem karmić się, nadstawić, nawiedzić, sprawować, umordowany; wiedzieć o kłopotcie; bez kłopotu być (2), siedzieć, żyć (powieść żywot, zażyć wieku) (3); w kłopotcie być (9), chodzić, mieszkać (3), nie ustawać, nosić, przyzywać, ratować (ratunek) (2), śmiać się, uciekać się, umrzeć, czasy utracić, chleba używać, zniszczyć, (z)ostać (2), żyć (żywot wieść) (5); kłopot dokucza, gryzie, mierzi, minie (mija) (6), nie ustaje, ocięża, omyli, przybija, przyjdzie (przychodzi, nadchodzi) (10), stoczy się, ściga, trapi, uroście, ustanie, wstaje, zjawia się, znajdzie; kłopotu przybywa.

*Zwroty: »mie(wa)ć kłopot« [szyk zmienny] (17): RejŁas w. 69; RejJóz H2, M6, P8v; RejKup h5; RejWiz 39v, 132; RejZwierc 132v; RejZwierc 39v [3 r.]; PaprPan G4v, Aa, [Hh5]v; owa nędzny ładam y ławá ták wiele kłopotow máiąc/ poználi co to raz Páná Bogá rozgniewać. SkarŻyw 263; WisznTr 34; Mam z łobą więcéy niż dofyć kłopotá *KochFrag* 23.*

»kłopotu nabawić (się)« [szyk zmienny] (2): *KlonFlis* H2; Iuż fię ołzuft nieborak kłopotu nábáwi. *KlonWor* 54.

»naby(wa)ć kłopotu« [szyk zmienny] (3): áno iuż iednego kłopotu zbył drugiego nábył/ bo zbył pracze/ biegánia/ á nábył fráfunku á myłlenia *RejZwierc* 160v; *KlonWor* 12, 67.

»w kłopot przyprawić (a. wprawić)« = *in turbelis ponere PolAnt* (2): A teraz iefzcze włytkiego znowus poprawiła Zes mię beż mey włyzey winy w kłopot przyprawiła *RejJóz* H5; *BibRadz Ios* 6/18.

»szukać kłopotu« (2): Kto łzuka pychy/ łzuka kłopotu. *RejPos* 316v *margin*, 316v.

»z kłopotu, w kłopotach (u)cieszyć (się); kłopoty ucieszyć« [szyk zmienny] (2: 1; 1): A chodziż mię ale obłap Abych fie wždy v cieżyła Z tych kłopotow czom w nich była *RejJóz* F5, Pv, P8; *LatHar* 187.

»uść kłopotu« (1): Plotky miami/ pana łluchay/ A tak widzies kłopotu. *RejKup* b2.

»kłopotu uży(wa)ć« [szyk zmienny] (15): *RejJóz* N3, P2v; A łnadź od łwych nawięcey/ wżywam kłopotá. *RejZwierc* A5; *RejPos* 82v, 265v, 316, 319v; *RejZwierc* 131v, 164v, 168v, 224v, 230v, 236v;

NiemObr 171; A Dawid iákich kłopotow około dzieći wzył/ trudno ná krotce powiedzieć. *SkarKaz* 45a.

»z kłopotu wybawi(a)ć« (2): zafie wám fie poſtawię/ gdy matkę moię ſmutną przod podeſſę/ ij apoſtoly s kłopotu wybawię. *OpecŻyw* [162]v; *LatHar* 584.

»z kłopotu wyrwać« [*szyk zmienny*] (2): Wyrwi mię z tych kłopotów z żalów y z trudności *ZawJeft* 42, 8.

»z kłopotu wyswobodzić« (1): Dziękuię tobie/ żeś mię z niezliczonych ſideł/ pokus/ fráfunkow/ kłopotow/ niebeſpieczeńſtw do tego cżału wyſwobodził *LatHar* 566.

»zachować z kłopotu; uchować kłopot« (1; 1): Drugą roskoſz pan Bog dał moiemu żywotu Iż mie raczył zachować z onego kłopotu *RejJóz* G4, O7v.

»zada(wa)ć (a. przydawać) kłopot, kłopot; kłopot zadający« = *afflictor Calep* [*szyk zmienny*] (2 : 2; 1): Nie życż przeciwnym żywotá/ Być nie zádáli kłopotu. *BierEz* F4v; *RejJóz* F2v; *CzechEp* 69; *Calep* 40a; *KlonFlis* G2v.

»kłopotu zbyć« [*szyk zmienny*] (4): *BielKom* C7; Roſkoſznych to ieſt żywot kiedyby ták żyli/ Iáko my tho Pomiernie/ kłopotowby zbyli. *RejWiz* 72v; *RejZwierc* 160v; *PapPan* Hh4.

»żyć w kłopocie« (1): Kto ſię fráfuie/ á żywie w kłopocie? Ieſli maſz vmrzeć/ á cóż ci po złoćie? *KochFr* 31.

Wyrażenia: »domowy kłopot« = *tricae domesticae Cn* [*szyk 2 : 1*] (3): *BielSpr* 36v; Kłopoty domowe Iakobá ſwiętego. *SkarŻyw* 349 marg; *BielRozm* 10.

»kłopot prawny« [*szyk 2 : 1*] (3): Ty dni wſzytki wyſzłzey opiſáne/ od praw wolne/ dla tego iá wſtáwione/ áby ludźie od kłopotow prawnych ſobie ſpoczynęli *GroicPorz* o4, C2; *KlonFlis* E2.

Szeregi: »bol i kłopot; boleść z kłopotem« (1; 1): Lepiey było záczyćm nie być/ w twym żywocie Mátko: koraſ noſilá w bolu y kłopocie *GrabowSet* B; *GosłCast* 27. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»burda, kłopot« (1): Co ſproſnieyſzego nád ſwowlony żywot. Iuż ząwždy burdá we łbie ząwždy kłopot. *RejZwierc* [213]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»bądz ciężkość, bądz kłopot« (1): A ktore [*umurłe ciało*] wiérnie wzywoćzie Bać w ciężkoſciach/ bać w kłopocie Stale przinim w wierze ſtało Przinim bedcie [!] Krolowało *RejKup* ſ5.

»frasun(e)k, (a, i) kłopot; kłopot z frasunkiem« [*szyk 11 : 8*] (17; 2): *BielKom* C7, F8; Yáko Sará [...] dobrze ſie byłá nye przepádła cżału yednego/ od kłopotu á fráfunku/ gdy yey dzyewká ná oczy wyrzucála nyeſſczęſcye/ ktore od mężow myála *GliczKſiąż* C2; *RejWiz* 71v, 115; *RejPos* 139, 330v; *HistLan* E3v; *RejZwierc* 153v, 157v; *CzechEp* 69, 105; *PudłFr* 71; *BielRozm* 10; *GrabowSet* K3v; *KolakCath* C3v; *WujNT* 249; *SkarKaz* 45a; *PudłDydo* B4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 15 r.*].

»nędza a (i) kłopot« (4): *RejPos* 75v; bo coby po długim żywocie/ Ieſliby go w nędzy wieſć przyſzło y w kłopocie? *KochEpit* A4; *KochMROt* B3; *LatHar* 624. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»niemoc i kłopot« (1): Przytym możeńs vznatz ijż mily bog niégdy widzi ſie ſpatz/ a niéiako o nás niedbatz/ to ieſt gdy dopuſſćzá niemocy/ ij ijnſſé kłopoty *OpecŻyw* 44. [*Ponadto w połączeniach, szeregowych 5 r.*].

»nieszczęście i kłopot« (1): Bodayże iáwnéy nie vřzli fromoty/ Którym nieszczęście/ y moje kłopoty Dobrą myśl czynią. *KochPs* 50.

»kłopot i płacz« (1): A iákoż chwilki iedney y momentu w bolu docześnym nie wytrwafz/ ábyś wiecznego vřzedł/ á tám gdzie kłopotow y płáczu nie máłz/ kiedykolwiek fortunnie przyřzedł? *LatHar* 578.

»kłopot i pot« (1): Bo gdyby fię ich toraz więcey nákládło: á X.K. przyřłoby ná wřzytkie porządnie po profu fzczerze y porządnie odpowiedác: [...] žalby mi I. M. było: bo by te⁸⁰ nie mogł bez wielkiego kłopotu y potu odpráwić. *CzechEp* 105.

»praca, (i) kłopot« = *labor et fatigatio PolAnt* (6): Przez twé prácé ij kłopoty/ racz téz mily Iezu przyiątz moje roboty. *OpecŻyw* 30v; *BibRadz* 1.Thess 2/9; *BielKron* 96v; *RejPos* 319v; *NiemObr* 171; *CiekPotr* 83. [*Ponadto w Połączeniach szeregowych* 7 r.].

»przeklęctwo i kłopot« (1): A wřzákoż fie wy ftrzeźcie rzeczy zápowiedzianych/ [...] byfście w przeklęctwo y w kłopot [ne ... ponatis ... in anathema et turbetis] nie wpráwili woyská Izráelřkiego. *BibRadz* Ios 6/18.

»przygoda, kłopot« (1): áli w krotkim czáfie/ Przyřłázá znowu przygodá/ drugi kłopot záfię. *HistHel* B2v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.].

»kłopot a roztyrk« [szyk 1 : 1] (2): Y dokońcá wyzwolifz mię od rořtyrkow á kłopotow wřfech ludzi *RejPs* 26; *RejPos* 76v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r]

»kłopot, (i, a) smutek« [szyk 2 : 2] (4): Bacz tu pilnie a rozważay iak mily bog przepufłezá na fweé wybrané/ kłopoty/ fmutki/ tu rozmnożeniu odplaty. *OpecŻyw* 13v, 28; *LubPs* Iv; *BielKron* 466v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 6 r.].

»kłopot albo staranie« (1): Afflictor – Kłopot albo fstaranie zadaiacij, Moij kat, trapielca. *Calep* 40a.

»strach i kłopot« (1): Nędznych śiořtro táki żywot/ Gdzie ieřt záwždy ftrách y kłopot. *BierEz* M4.

»kłopot i szkoda« (1): Látá twoié fye nie bały Stráchu śmierci/ choć niemáły Przez čás obtaczał cię młodá/ Z kłopotem náłzym y fzkodá. *ZawJeft* 45.

»śmierć i kłopot« (1): Iákobyřmy tu od śmierci y kłopotow beřpieczni byli *SkarKaz* 245b.

»teskność i kłopot« (1): Witay fpodziewány gořciú: czekałem cię w telkności żywotá tego y kłopotách iego. *SkarKaz*)(2).

»troska, (abo, i, a) kłopot« [szyk 6 : 4] (7): *BielKom* E6v; *LubPs* F2marg, ff3; WYnędzona duřzá ma/ w nieszczęnym żywocie/ Woła ku tobie Pánie/ w trořce y kłopocie *GrabowSet* B; *KochFrag* 15; *OstrEpit* A2v; *GosłCast* 37. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 5 r.].

»kłopot, (i, a, ani) trudność« [szyk 2 : 2] (4): Máłz odemnie od oycá dobre wychowánie/ Bez kłopotu trudności dobrá znábywánie. *BielKom* C4; *RejPos* 7 1; *RejZwierc* [782]; *CzechEp* 335. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 7 r.].

»kłopot i trwoga; trwoga z kłopotem« (1; 1): W puřczy/ gdzie trwogi mieřzkáią z kłopoty/ Krzyczy/ lękliwa rzeczká *GrabowSet* T; *LatHar* 187. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.].

»kłopot i ucisk« = *afflictio et angustia PolAnt* [szyk 1 : 1] (2): *BudBib Ps* 118/143; próznoby tobie tuřzył żeby do żywotá wieczne⁸⁰ wniřć miał: gdyż do niego potrzebá wniřć przez wiele kłopotow y wćifkow *CzechEp* 23. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 6 r.].

»upadek i kłopot« (1): Teras synu moy rozmiłuy fię bráćiey svey/ áni imi gardz włercu twym/ [...] bo vpadek przychodzi zá pychę/ y wielkie kłopoty. *BudBib Tob 4/13*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»kłopot, (i, a) žal« [szyk 2 : 2] (4): Z woyny sye wrócił Iephthes człekiem ławnym: W domu/ žal/ kłopot/ záłtał przyiechawłzy. *ZawJeft 3, 42*; *GrabowSet D2, Ov*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 4 r.*].

Wyrażenia przyimkowe: »bez, przez, okrom kłopotá« = *sine cura Mącz*; *sine sollicitudine Vulg* (20 : 1 : 1): *sine quavis molestia alias przełzcłopothu ZapMaz II Ł 7/82v*; *RejJóz C8*; *BielKom C4, D7v*; *RejWiz 44*; *RejZwierz 119, 12 1v, 134, 138v*; *Mącz 176a*; *RejZwierc 82v, 227, 246*; *niechay sye [chory] vbierze/ á [...] to czego mu napilniéy/ bylo okrom kłopotu/ ípráwuie. Oczko 28*; *Słuchay mię/ kto prágnie dłuęiego żywotá/ A chce wieku íwégo záżyć bez kłopotá. KochPs 47*; *CzechEp 105*; *KochMRot B2 [2 r.]*; *KochPieś 78*; *PudłFr 22*; *WujNT 1.Cor 7/32*; *KlonFlis C4*; *PudłDydo B4*.

»z kłopotem« (16): Czáfem nań przydzye rołkołz á czáfem s kłopotem/ Obchodzi fie z nim ten fwiát iáko z dzikim kotem. *RejWiz 12v, 131v*; *BielKron 96v, 162*; *Owa włzędy á włzędy s kłopotem vżywa nędzny woyt czáfow íwoich RejPos 316, 71, 325v*; *RejZwierc 225v, 237v*; *CzechEp 335*; *ZawJeft 45*; *GrabowSet G3v*; *WyprPl A3v*; *KmitaSpit B3v*; *VotSzl A4v*; *GosłCast 64*.

»w kłopocie« = *i aerumna PolAnt, Vulg*; *in tribulatione PolAnt*; *in malis Vulg* (61) : Biedá mnie nędzney síeroćie/ Ołtawłzy w takim kłopocie. *BierEz O2v*; *OpecŻyw 14*; *OpecŻywPrzedm C3v*; *GlabGad Gr8*; *RejRozpr F4*; *RejJóz B7v, G6v, L3v, M4, M6* (9); *RejKup í5, dd6v*; *LubPs Iv*; *Ano kápye zá ízyię/ woz ítoi we błocie/ Azáfł więc nędzna głowá thám w iednym kłopocie. RejWiz 72, 32v, 86v, 104v, 142*; *RejZwierz 6v [2 r.]*; *BibRadz 2.Dor 11/27*; *BielKron 259v, 321*; *RejPos 332*; *BielSat [I4]v*; *RejZwierc B4v [2 r.]*, 160v, 227v; *BudBib Ps 17/7, 4.Esdr 16/41*; *BudNT 2.Cor 7/3 [4]*; *Tám gdy poczał w kłopocie lać ná wodę wołki/ Poznał iuż íwoy vpadek/ y pokinał wrołzki. PaprPan [Gg]4v*; *KochPs 48*; *SkarŻyw 263*; *KochEpit A4*; *KochFr 31, 132*; *WisznTr 32*; *BielSjem 15*; *KochPieś 20*; *Bo ítáráiąc sye tak pilno o złoćie/ Chlebá swoiégo vżywałł w kłopocie. PudłFr 43*; *ArtKanc V3*; *ZawJeft 16, 39*; *GrochKal 22*; *GrabowSet B [2 r.]*, T2v; *OstrEpit A2v*; *LatHar 187*; *WujNT 2.Cor 11/27*; *WysKaz 9*; *SkarKaz 550a*; *CzahTr [D2]*, L3; *SzarzRyt A4v*.

a. *Życie doczesne, życie bez wyższych aspiracji* (19) : Kiedy iuż łálki Páńskiey náwłzem pewien będzyleł/ Iuż tego y wiecznego kłopotu zábędzyleł. *RejWiz 157v, 67v, 74, 124v, 184v*; *PAtrzayże tu moy bráćie/ ielłize to żywot/ Mogłby to włáfniey názwáfł/ dobrowolny kłopot. RejZwierz 140v*; *ArtKanc F17v*; *KlonKr Bv*; *Vderzył íztychem w pierśi [...]/ Y z żywotem połpołu dokończył kłopotá. KlonWor 43*.

kłopot czyj (1): A po tym náłzym kłopocie/ ráćźze dáć w wiecznym żywocie/ mięłzkáć z tobá *ArtKanc P5v*.

W przeciwstawieniach: »kłopot ... wdzięczne gody, rozkosz, dobry a wdzięczny żywot« (3): A przeczże nam ma być žal s tey márney gołpody/ Gdyż s kłopotu idzyemy tám ná wdzyęczne gody. *RejWiz 105*; *RejZwierc 106v*; *Zywot przemienił w rołkołz po kłopocie. KlonKr B3*.

W charakterystycznych połączeniach: *dobrowolny kłopot, krotki, mamy, ustawiczny; opuścić kłopot, porzucić; kłopotu dokończyć, zabyć; wroćić się do kłopotá*.

Wyrażenia: »śmiertelny kłopot« (1): Nic tu nie ieft wiecznego w śmiertelnym kłopocie. *GosłCast* 43.

»świecki kłopot« (2): Co ieft zá krotochwilá w śpokoynym żywocie/ A co zálie zá fráfunk w tym świeckim kłopocie. *RejWiz* 76, 75v.

Szeregi: »kłopot a frasunek« (1): A tak trudno to iefzcze kto ma włafnie dobrym á wdzięcznym żywotem názwać/ iedno kłopotem á fráfunkiem. *RejZwierc* 106v.

»nędza i kłopot« (1): co ieft rádość/ wefele/ y na wyższe ízczyćście/ gdy wierni będą wyięci ítych nędz y kłopotow íwych [...] á będą vzywác dziwnych ípraw/ y rokofzy niebieſkich. *GrzegŚm* 41.

»praca a kłopot« (1): Piońká dziefyata [...] w ktorey vkázuie iż żywot ten ludzki nic inego nie ieft/ iedno pracá á kłopot vtáwiczny. *LubPs* hh6.

»kłopot a śmierć« (1): Then ná málucźki czás vcírpiál krociuchny kłopot á krociuchną ímierć/ á ná wieczne czáfy łoby rokofzuie *RejPos* 321.

b. *Sąd boży, obawa przed nim, groźba potępienia wiecznego; śmierć* (37) : Iefly łobie nieugonył. Panſkiey Lafky za zywota Niewizwonys go íkłopotá. *RejKup* 14, c3v, K, o3, o5v, r8v (15); *LubPs* Lv, L4, Q2; *BibRadz Sap* 10/9; Zły także y po ímierci nie vydzie kłopotá. *RejZwierc* 270v, 220, 231, 238v, 244v, 272v; *ArtKanc* R18v; *RybGęſli* D3. [Cf **a.** *RejWiz* 157v].

W przeciwstawieniach: »kłopot ... bojaźń pańska, łaska« (2): Otoż dużę niewinną z Máieſtatu íwego/ Podawa iáko w fequeſtr do ciálá márnego. Aby iey thu probował iáko w ogniu złotá/ Iefliże łálki godná/ álbo theż kłopotá. *RejWiz* 117; Lepſzy ieft kąfek z boiaźnią Páńfká/ niżli wielki íkarb z kłopotem [et contritio est in eo]. *BibRadz Prov* 15/16.

W charakterystycznych połączeniach: *piekielny kłopot, przyszły* (3), *srogi* (2), *stary, wieczny* (3); *godny kłopot, wiele; kłopot mnożyć, precz pędzić; ujsć (uchodzić) kłopot* (12), *zapomnieć, zbawić; prozen od kłopotu; wybawić od kłopotu; wywieść z kłopotu, wyzwonić; słyszeć o kłopocie, wiedzieć* (2); *zostać w kłopocie; kłopot ściśnie, zmieni się.*

Zwroty: »używać kłopotu« (1): Ktorzy s czáfem záżyli íwiátá piefzczonego/ Iuż tám muſzą vzywác kłopotu wiecznego *RejZwierc* 270v.

»kłopotu zbyć« (2): A gdy tak rozumieć będzieſ Wiele tú kłopotu z będzieſ A to tve wýtko z bawienie *RejKup* f5v, i3.

Szereg: »kłopot i trwoga« (1): Iuż mię były piekielne kłopoty ſcífneły/ Y trwógi práwie oſtátne zięły. *KochPs* 175.

Wyrażenia przyimkowe: »z kłopotem« = *contritio est PolAnt* (2): *BibRadz Prov* 15/16; Nie toć ieft ízczyćście vſtrzępić ſie złotem/ Gdy dużá ſiedzi w tym ízczyćſciu s kłopotem. *RejZwierc* 229.

»w kłopocie« (3): Owa ſwieczy Patronowie Ziednaia mu iefcze ſdrowie. Czo im tu ſluzyl wzywocie Teras ich trzeba wkłopocie. *RejKup* c3v, f4, f8v.

c. *Nędza* (17) : Ey głupieć ſie obchodzi ten z dziećmi ſwoiemi/ Ktory mogąc poki żyw nie vznác kłopotá/ Rozda wſzytkę máieſnoſć dzyeciom zá żywotá. *HistLan* D4v, B3v, D4v, E2.

W przeciwstawieniu: »kłopot ... złoto« (5): *RejZwierc* 37v; *RejPos* 0006; Lepſza ieft cnotá w kłopocie/ Niżli niecnotá we złocie *RejZwierc* [233] [*idem* 239], 229, 239.

W charakterystycznych połączeniach: wielki kłopot; nosić kłopot, odjąć, uznać; kłopotu zbawić; w kłopot wprawić; polerować się przy kłopocie; być w kłopocie (2), mieszkać, zostawić.

*Zwroty: »mieć kłopot« (1): Iák dzieciom pomagác máią ku dobremu mieniu. Nie dáiąc nic w ich łzáfunek zá łwego żywotá/ Chcáli vzyć wczáfu łwego á nie mieć kłopotá. *HistLan* A2.*

*»kłopot zadać« (1): áni im Rzeźnicy/ Piekárze/ młynárze/ ciężko niech nie czynią/ álbo kłopotu nie zadáią [*et perturbent JanStat* 218]/ chcąc od żaków y łtudentów od iátek/ pożyczków/ młynów/ więcéy niż od miełczan [...] wyciągác. *SarnStat* 202.*

*»kłopotu zbyć« (1): A ząwždy gdzie wzyąc tu wzyąc áby kłopotu zbyć *RejWiz* 31v.*

*Szereg: »kłopot i ubostwo« (1): Podobála fię łákomey Eudoxyey winnicá iedney wdowy Kállitropi názwáney/ y tym právem kółztuiąc iágod zniey/ iłz była w łąsiefłwie winnicom Cefarłkim/ odiełá iá: y w wielki kłopot y w vbołstwo wdowę nędzną wpráwiłá. *SkarŻyw* 88.*

*Wyrażenia przyimkowe: »z kłopotem« (1): Pewnieby był pogrzebion gdzie w gnoiu pod płótem/ Nácirpiawłszy fię wieczney nędze łwey s kłopotem. *HistLan* F.*

*»w kłopocie« (7): *RejZwierz* 37v; *RejPos* 358; Nie bądź nikomu winien/ nie będziefłz w kłopocie. *BielSat* D2 [*idem BielRozm*]; *RejZwierz* [233], 239; *BielRozm* 25; *LatHar* 650.*

d. Niebezpieczeństwo (17) : *RejWiz* 65v; *RejZwierz* 36v; POtkowá s krzyżem kto to ma ná pieczy/ Nie złe łá iłcie tho obiedwie rzeczy/ Iedná z żelázá á druga ze złotá/ A obie przedieł bronią od kłopotá. *RejZwierz* 210v, 211.

*W przeciwstawieniu: »kłopot ... dobry dzień« (1): *RejPos* 280 cf »kłopotu używać«.*

W charakterystycznych połączeniach: pewny kłopot(-y) (2), rozmaite, straszny (2), wielki; (od) kłopotą bronić (2), zapomnieć; w kłopocie bywać (2), chować; kłopot minie (2).

*Zwroty: »kłopot mie(wa)ć« (2): Iákie niebełpieczeńłtwá á iákie kłopoty Miewa/ komu iuż we łbie grzebá więc ty koty. *RejWiz* 42, 109v.*

*»kłopotu używać« (1): s czego y wielkich trudnołci/ y wielkich niewczáłow/ y wielkiego kłopotu á niebełpieczeńłtwá vłtáwicznie vzywác mułi/ á nigdy dobrych dniow vzyć nie może zá żywotá łwe⁸⁰. *RejPos* 280.*

*»zbyć kłopotu« (2): *RejWiz* 13; Wiárá Lot zbył w Sodomie/ łtráłznego kłopotu. *RejZwierz* 132.*

*Szeregi: »kłopot, (i, a) (trudnołci i niewczasy i) niebezpieczeńłstwo« [szyk 2 : 2] (4): *RejWiz* 42; *RejPos* 138v, 280; brzuch [...] co y łtáránia włzyłtki ták vłácnia/ iłz niebełpieczeńłtw y kłopotow zápomniawłszy/ zá gory [...] ludźmi ná wczás od Bogá co nawięłłzy vczynionemi/ czáłem więc y z vtrátá żywotá/ rzuca. *GostGospSieb* +2v.*

*»kłopot, przygoda« (1): Rozmáite kłopoty/ rozliczne przygody *RejWiz* 90.*

*»kłopot a żáłołć« (1): Iáki kłopot á żáłołć tám narod ludzki miał. Iáko ie okrutná łmierć kółá podcínála *RejWiz* 109v.*

*Wyrażenia przyimkowe: »z kłopotem« (1): Argus napierwey k woli Iáfonowi Zbudowál náwę AEłonowicowi/ W ktorey po złote runo iechał potem Z wielkim kłopotem. *KlonFlis* C4v.*

*»w kłopocie« (5): *RejAp* 84 marg, Dd2v; *RejPos* 138v; [*polipus*] Iáką chce/ táką łobie połtáwę vprzędzie. [...] Podle żiołká żielony: á czarny przy błócie: Biály przy biálej żiemi/ gdy bywa w kłopocie. *KlonWor* 2, 38.*

e. Kara; zemsta (8) : *RejJóz* F7v; *RejKup* r7v; Aczci tak włafnie ma być od Krolá prawego/ Aby záfwrze złe karał miłował dobrego. Ale ten tho nie s práwá/ lecz czynił z niecnoty/ Prękie [!] tám nádchodziły niewinne kłopoty. *PaprPan* Hh2.

kłopot od kogo (2): Y nábrał wiele fkárbow írebrá także złotá/ Zá co potym nie vfzedł íam od nich kłopotá. *PaprPan* Hh3, Gg3v.

kłopot o co (1): Ale im podług myfli nie ízłá ich niecnotá/ Bo o táki vczynek nie vfzli kłopotá. *PaprPan* Gg3.

W połączeniu szeregowym (1): Bo przelládowanie nowego przymierza/ od íákichkolwiek nieprzyacíól: y ínfze wízytkie krzyże/ kłopoty y vcítki: nie íá tak íáko były pod zakonem/ zá wyftępkí y złości poftánowane *CzechEp* 368.

W charakterystycznych połączeniach: prędkí kłopot, wielki, wszeteczny; síla kłopotá; ucirpieć kłopot; bać się kłopotá, ujść (2); nádchodzi kłopot.

Zwrot: »mieć kłopot [z kim]« (1): Gdy go záfię za páná Medyolanowie/ Przyięli/ mieli kłopot z nim oni pánowie. *PaprPan* [Gg]4v.

2. Klótnia, zwada, niezgoda; spór; walka, wojna (42) : Bo gdy náftaná kłopoty Snadz wíęc omierzną forboty Radbyś w ten czás ímukierzá miał Coby żelázem háwtował *RejRozpr* I3v, Cv; *RejWiz* 34, 69v; Płátnierz czeka kłopotow/ chłópek ná wśi żniwá/ Bárwierz zwad/ Grubarz moru/ á Młynárze mliwá. *BielSat* C3 [*idem BielRozm*]; *RejZwierc* 23 6v; *NiemObr* 16; *BielRozm* 20; Íáko gdy Król z poddánym zaydzíe w íáki kłopot, zwłáczzá *in crimine laesae Maiestatis*, pátrz Alexándrá Królá Przywileiu w Metryce, tám íáki poftępek w tey mierze przyftoi, znyadzíeí. *SarnStat* 152.

kłopot miedzy kim (4): *GroicPorz* gg2v; gdyż íáko wiemy/ íz to íeít napílníeyfze ftárání íego á náwiętfze goípodárítwo íego w they oliádłóści íwoiey/ áby mnożył kłopoty/ rofterki/ á niezgody miedzy wízytkimi ftany ná zyemi *RejPos* 333v, 266; *WerKaz* 303.

kłopot z kim (4): *RejKup* g4 *cf* *W porównaniu*, »kłopot mieć«.

kłopot czyj [w tym: G pron (1), ai (1)] (2): thák íz wízytki kłopoty Lithewfkie Polfká mufiálá záíthępowác od Prus *BielKron* 387, 195.

W połączeniach szeregowych (8): *RejWiz* 185; *RejPos* 222v, 333v; *RejZwierc* 70v, 96, 141, 172v; ftąd roftá miedzy Małżeńftwem rofterki/ nienawísci/ nieprzyiáźni/ cudzołóftwá/ wftáwiczne kłopoty/ rozwydy/ tručízny/ zábijánia/ y ínne nierozlíczne grzechy *WerKaz* 303.

W przeciwstawieniach: »kłopot ... pokój (2), zgoda« (3) : Izaż nie lepízy pokoy niżli kłopot? *RejZwierc* [78²], 79v; *BielSjem* 31.

W porównaniu (1): Fortuníem barzo folgował Bom íniey záfwdy pozytek miał. A ftobá záfwdy kłopoty By wíedním worze dwa koty. *RejKup* g4.

W charakterystycznych połączeniach: cudzy kłopot, niepotrzebny (2), pewny, rozmaity, silny, szpetny, ustawiczny, wielki; kłopotu dosyc, niemało; kłopot(-y) krocić, (u)mnożyć (2), zastanawíac, zastępowác, zostawíć; kłopotu czekać (2), odejść, strzec się, umniejszyć; odwieść od kłopotu, powściągác się; zająć w kłopot; przebić się przez kłopot; slychać o kłopocie; być bez kłopotá; używác czasów swych z kłopotem; w kłopocie być; kłopot nastanie, opuści, roście (2), upadnie.

Zwroty: »[z kim] kłopot mieć« [w tym: o co (1), o czym (1)] [szyk zmienny] (3): Gdy Trybunaći [...] s Pátrycyufy kłopot mieli o zwirzchności/ [...] á w ten čás ieden mąż s Sábinow [...] bacząc rofterk miedzy Rzymiány/ zebrał łotroftwá niemáło *BielKron* 119, 239v, 430v.

»kłopot a uży(wa)ć« [szyk zmienny] (2): *RejPos* 222v; Warchoł co zázwždy vżywa kłopotá/ Rownie by ciągnął ná káždy dzień kotá. *RejZwierc* 227v.

Wyrażenie: »domowy kłopot« (1): Domowego kłopotu káżdá fie z was ftrzeży: Boć ná zgodzie Rycerzka fprawá wżem należy. *BielSjem* 31.

Szeregi: »burda, (a) kłopot« (3): *RejPos* 342v; A nie roškołzże to brácie miły? być w pokoiu od burd/ od kłopotow fwiátá tego/ być w pokoiu á w obronie Páná fwego / od káżdego niewidomego nieprzyiacielá fwego. *RejZwierc* 173v, 173v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»groźba, kłopot« (1): Poźrzy y wrząd domowy/ iáko idzie ftronnie/ Wfzędzie groźby/ kłopoty/ iákoby á woynie. *BielRozm* 7.

»mord i kłopot« (1): Zgáłło to wżytko: gdyś ták piękne cnoty, Ná mord obroćił, y fżpetne kłopoty. *KlonKr* C3.

»roznica i kłopot« (1): s tey przyczyny w Węgrzech były roznice wielkie y kłopoty. *BielKron* 416.

»rozterk, (a) kłopot« (2): przyftáli kniemu niektorzy/ ábowiem theż fámi z fobą mieli roftherki a kłopoty *BielKron* 239v; *RejPos* 266. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»swar i kłopot« (1): A to dla tego/ áby vporni ludzie powfciągáli fye od niepotrzebnych fwarow y kłopotow *GroicPorz* dd2v.

»kłopot a zakrwawienie« (1): vmnieyfżyło by fye kłopotow/ á wielkiego zákrwáwienia miedzy przyiacioły. *GroicPorz* gg2v.

»zbytek i kłopot« (1): zbytki y kłopoty cudze kroćił á záfánawiał. *BielKron* 184.

»zwada, kłopot« (1): Nie fłychác tám o zwádzye/ o żadnym kłopocie *RejZwierc* 87. [*Ponadto w połączeniu szeregowym*].

Wyrażenia przyimkowe: »bez kłopotu« (3): y wiele ich naydzie/ ktorzy bes tego brákowánia Gierady rowno fye wżythkim co kolwiek ieft dzielá ćicho/ bes kłopotow *GroicPorz* gg3; *RejPos* 342v; *RejZwierc* 227v.

»z kłopotem« (1): Y radbych wiedział co ma warchoł po tym/ Iż fwoich czáfow vżywa s kłopotem. *RejZwierc* 227.

»w kłopocie« (1): będą myędzy imi długie walki/ á wtym ich kłopocie Turcy poiędą Węgierską zyemię. *BielKron* 195.

W przen (1) : To iuż dużá z rozumem wnet o tym hárcuie/ A będzie síłny [!] kłopot/ choć ciáło nie czúie. (*marg*) Co yeft fen (-) *RejWiz* 120.

3. *Drewniany zamek u drzwi* (4) : A gdzie wždy záparte wrotá Nie ták człek pewien kłopotá *RejRozpr* I4v; Mnimas być fam kłopot mały Y zawiáły fię fpadaly. *RejKup* e5; iż fiódmeo dniá Márcá thopiá Márzánę [...] fpiewáiąc: Śmierć fie wije po płothu fzukáięcy kłopotu etc. *BielKron* 344.

Przen: *Zamknięcie spichrza lub stodoły* (1) : Kxiądz wślytko chce mieć w kłopocie Stoi by woyt przy roboćie *RejRozpr* B3v.

Synonimy : **1.** *boleść, brzemię, ciężkość, doległość, fasol, frasunek, męka, nieszczęście, niewczas, piecza, przeciwność, przygoda, przykrość, roztyrk, smutek, staranie, teskność, trapienie, troska, troskanie, troskliwość, trudność, ucisk, udręczenie, utrapienie, zamutek, zasmęcenie, żal, żalność; c. ubostwo; d. niebezpieczeństwo; e. kara, karanie, kaźń, krzyż, wina; 2. burda, burzka, fasol, gniew, hadrunek, niesnaska, niezgoda, poswarek, roznica, rozruch, roztyrk, spor, swar, walka, wark, waśń, wojna, wzburzenie, zajście, zamieszanie, zamieszka, zwada; 3. kłotka, skobel, zamek, zawora.*

Cf **KŁOPOTANIE**

MM